

Grażyna Węgrzyn

"Ekonomia jest piękna? Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Wilkinowi", Łukasz Hardt, Dominika Milczarek-Andrzejewska, Warszawa 2015 : [recenzja]

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 46/2, 359-364

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOI: 10.18276/sip.2016.46/2-30

Grażyna Węgrzyn*

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

RECENZJA

Ekonomia jest piękna? Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Wilkinowi, pod redakcją Łukasza Hardta i Dominiki Milczarek-Andrzejewskiej, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2015, ss. 489

Ekonomia jest piękna? Odpowiedź na pytanie zawarte w tytule recenzowanej książki może być tylko jedna: TAK. Według Profesora Jerzego Wilkina ekonomia jest bardzo pożyteczna i fascynująca, ale może też być właśnie piękna! Ekonomia jest nauką, która służy prawdzie, a prawda jest wartością, którą naukowcy cenią najbardziej. Jednym z przejawów piękna jest atrakcyjność. Współcześnie ekonomia, a dokładnie jej pole badawcze jest bardzo atrakcyjne dla wielu dyscyplin nauki i dla wielu badaczy. Świadczą o tym próby jej dezagregacji lub generowania nowych dyscyplin. Argumenty Jubilata Profesora Jerzego Wilkina za twierdzącą odpowiedzią na postawione w tytule pytanie można znaleźć w tekście *Czy ekonomia może być piękna?*, który pierwotnie został opublikowany w dwumiesięczniku *Ekonomista*, a w recenzowanej książce zamieszczono jego przedruk.

Recenzowana Księga Jubileuszowa Profesora Jerzego Wilkina pt. *Ekonomia jest piękna?* składa się z trzech bardzo zróżnicowanych tematycznie części, tj. *Filozoficznie i metodologicznie o ekonomii, Państwo, społeczeństwo i gospodarka* oraz *Rolnictwo i rozwój wsi*. Opracowanie zawiera 32 teksty, w większości stanowiące

* E-mail: grazyna.wegrzyn@ue.wroc.pl.

teoretyczne rozważania, ale są również takie, które wykorzystują dane empiryczne. Teksty w poszczególnych częściach ułożone są alfabetycznie, a ich lektura potwierdza piękno ekonomii.

Część pierwsza *Filozoficznie i metodologicznie o ekonomii* zawiera osiem opracowań, w których autorzy stawiają ważne, wręcz fundamentalne pytania z zakresu ekonomii. Marta Bład w opracowaniu pt. *Człowiek i ekonomia w świetle katolickiej nauki społecznej* zestawia ze sobą naukę ekonomii z katolicką nauką społeczną, pokazując obszary ich styku i wzajemnego przenikania. Łukasz Hardt podejmuje dyskusję *O granicach ekonomii*, wskazując, że takowe istnieją, co oznacza, że kategoria tajemnicy nie może być usunięta z ekonomicznej refleksji. Kolejne opracowanie pt. *Czy ekonomiści umieją współpracować – krótki esej o złożonych związkach między konkurencją a kooperacją* (Beata Łopaciuk-Goncaryk) dotyczy związków między rywalizacją a kooperacją w środowisku polskich naukowców publikujących w dziedzinie ekonomii. Okazuje się, że w zakresie współpracy przejawiającej się współautorstwem artykułów naukowych „niewidzialna ręka rynku” nie działa prawidłowo, wobec tego należy rozważyć wsparcie instytucjonalne i infrastrukturalne. *Aksjologiczny wymiar ekonomii* to rozważania o stanie ekonomii jako nauki prowadzone przez Anetę Kargol-Wasiluk i Marianą Zaleską. Autorzy dowodzą, że wartości dla rozważań ekonomicznych mają znaczenie fundamentalne i w związku z powyższym analizy społeczno-ekonomiczne powinny uwzględniać wymiar jakościowy. Elżbieta Mączyńska w opracowaniu pt. *Aksjologiczne niedostatki współczesnej ekonomii* zauważa, że jednym z największych błędów we współczesnym pojmowaniu ekonomii było przyjęcie poglądu, że ekonomia jest nauką o zarabianiu pieniędzy, chrematystyką. W konsekwencji wszystkie działania, które prowadzą do zysku, są dopuszczalne. To przyczyniło się do rozwoju imperializmu ekonomicznego, który narzuca wzorce nie tylko życia gospodarczego, ale także relacji społecznych podporządkowanych komercji i konsumpcjonizmowi. Podobnie Jerzy Wilkin stwierdza, że w wyniku marginalizacji kwestii etycznych „ekonomia utraciła duszę”. W opracowaniu pt. *Piękno ekonomii w działaniu, czyli o pożytkach dla ekonomii z badania prawa przez ekonomistów* (Katarzyna Metelska-Szaniawska) prezentowane są refleksje nad stanem i przyszłością ekonomii jako nauki, a także rolę, jaką odgrywają w niej badania interdyscyplinarne. Ekonomiczna analiza prawa z jednej strony ujawnia piękno ekonomii w mnogości i różnorodności jej metod, a z drugiej – w ich harmonii i prostocie. Marek Ratajczak w opracowaniu pt. *Ekonomia instytucjonalna a kierunki zmian*

w ekonomii jako nauce zastanawia się, czy ekonomia instytucjonalna powinna i czy może realizować pożądany program zmian w ekonomii. Stwierdza, że jeżeli w ekonomii dojdzie do swoistej rewolucji naukowej, to niewątpliwie będzie w tym miała swój udział właśnie ekonomia instytucjonalna. Karolina Safarzyńska w artykule pt. *Nowe nurty ekonomii a osądy moralne* opisuje alternatywne nurty ekonomiczne, ze szczególnym uwzględnieniem ekonomii behawioralnej i ewolucyjnej.

Część druga *Państwo, społeczeństwo i gospodarka* składa się z 12 opracowań podejmujących temat relacji między państwem, sferą społeczną i gospodarczą na różnych płaszczyznach. Marek Bednarski w opracowaniu pt. *Czas pracy w polskiej gospodarce. Ewolucja, jej przyczyny i konsekwencje zmian* zastanawia się nad przyczynami, dla których pojawienie się „nowej gospodarki” wpływa na zmiany w czasie pracy, polegające na jego uelastycznianiu. W konsekwencji konieczna staje się ochrona pracowników przez państwo. Michał Brzeziński w opracowaniu pt. *Jaki kapitalizm? Jakie państwo? Schumpeterowska teoria wzrostu gospodarczego a koncepcja inteligentnego państwa (smart state)*, prezentuje koncepcje państwa inteligentnego w zestawieniu z alternatywnymi koncepcjami, takimi jak państwo minimalne czy państwo dobrobytu, oraz z koncepcjami państwa w ujęciu keynesowskim oraz społecznej gospodarki rynkowej. Autor stwierdza, że paradygmat schumpeterowski stanowi spójną, całościową i potwierdzoną testami empirycznymi wizję polityki gospodarczej. Z kolei Jerzy Hausner w artykule pt. *Kultura – gospodarka – rozwój* zajmuje się złożonym charakterem kultury i ekonomii. Analizuje wpływ kultury na rozwój gospodarczy i zmiany społeczne, podkreślając i argumentując konieczność ograniczania komercjalizacji kultury. Andrzej Kondratowicz w opracowaniu pt. *Amerykańskie marzenie a stereotyp wolnej gospodarki* poddaje weryfikacji stereotyp – Stany Zjednoczone są krajem o najwyższym poziomie wolności gospodarczej. Autor stwierdza, że stereotyp nie jest prawdziwy. Owszem, w pewnych okresach swej historii Stany Zjednoczone były niekwestionowanym liderem wolności gospodarczej, ale przestało to być prawdą w XXI wieku. Kolejny artykuł pt. *Istota regulowania rynku pracy*, którego autorem jest Jacek Lewkowicz, zawiera analizę argumentów za regulowaniem rynku pracy oraz efektywności interwencji rynkowej ustawodawcy. Autor podkreśla, że sama polityka regulacyjna może być niewystarczająca do osiągnięcia zakładanych celów, gdyż ważny jest także jej odbiór i poszanowanie wśród społeczeństwa. Jan Jakub Michałek, autor tekstu pt. *Porozumienie Transatlantyckie: nadzieja ekonomiczna starej Europy?*, opisuje możliwe dla Unii

Europejskiej skutki przyjęcia umowy o transatlantyckim partnerstwie handlowym i inwestycyjnym. W opracowaniu pt. *Jakie nierówności Polacy akceptują jako sprawiedliwe?* Witold Morawski omawia tło historyczno-teoretyczne problematyki sprawiedliwości społecznej oraz empirycznie weryfikuje system występujący w Polsce. Kolejne opracowanie *Państwo prawa a gospodarowanie*, którego autorem jest Jacek Raciborski, porusza zagadnienia związane z trudnościami związanymi z aplikowaniem standardów państwa prawnego do praktyki ekonomicznej. Z kolei Andrzej Rycharczak w tekście pt. *Jakość sfery publicznej i rządzenia w Polsce: kilka refleksji o ich publicznych i prywatnych barierach* podejmuje problematykę szeroko rozumianej jakości rządzenia i stawia hipotezy dotyczące barier w budowie sfery publicznej „dobrej jakości”. Stwierdza, że istnieją trzy typy determinant dobrej jakości rządzenia: instytucjonalne, społeczne i ekonomiczne. Opracowanie Joanny Siwińskiej-Gorzela pt. *Jakość edukacji a polityka oświatowa państwa – zarys literatury* zawiera opis i ocenę miar jakości edukacji i kapitału ludzkiego na poziomie kształcenia podstawowym, średnim oraz wyższym. Andrzej Wojtyna w opracowaniu pt. *Wpływ kryzysu finansowego na wzmocnienie pozycji krajów na średnim poziomie rozwoju w gospodarce światowej* opisuje zmiany w pozycji gospodarek wschodzących oraz teoretyczne i empiryczne kontrowersje wokół rosnącej roli tych gospodarek. Ostatni artykuł w tej części Księgi Jubileuszowej, autorstwa Tomasza Żylicza, pt. *Czy można sprywatyzować lasy państwowe?* zawiera rozważania na temat adekwatnej struktury zarządzania dobrem, jakim są lasy, oraz analizuje, która forma własności, prywatna czy państwowa, szczególnie nadaje się do leśnictwa. W opinii autora obecny system zarządzania lasami w Polsce jest wystarczająco dobry, a jego zmiana (prywatyzacja) nie jest pożądana.

Trzecia część *Rolnictwo i rozwój wsi* zawiera 12 opracowań, z których większość dotyczy roli i polityki państwa na obszarach wiejskich, a w szczególności Wspólnej Polityki Rolnej. Izabella Bukraba-Rylska w opracowaniu pt. *Polska wieś w Unii Europejskiej: pytanie o „Wielką Narrację”* analizuje wybrane problemy dotyczące wsi i rolnictwa wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej. Adam Czarnecki, Marek Kłodziński i Monika Stanny w artykule pt. *Przestrzenny wymiar wielofunkcyjności wsi. Typologia gmin według form użytkowania ziemi* podjęli próbę zidentyfikowania typów gmin z punktu widzenia wielofunkcyjności przestrzeni, na podstawie form użytkowania ziemi. Autorzy stwierdzają, że każda gmina ma określone możliwości rozwoju wynikające z renty położenia oraz właściwości skumulo-

wanych zasobów i wykształconych struktur społeczno-gospodarczych. *Kwestia rol-
na w pracach Aleksandra Czajanowa i jej współczesne uwarunkowania* to artykuł
Andrzeja Czyżewskiego i Piotra Kułyka, w którym przedstawiono refleksje nad istot-
ną kwestią rolnej i działań podejmowanych dla jej rozwiązania. Autorzy dochodzą do
wniosku, że współcześnie sens kwestii agrarnej sprowadza się do potrzeby przemian
jakościowych w podejściu do efektów pracy w szeroko rozumianej działalności rol-
nej. Problem bezpieczeństwa żywnościowego jest tematem artykułu pt. *Zrównowa-
żona intensyfikacja – mit czy realna szansa?*, autorstwa Mirosława Drygasa i Iwo-
ny Nurzyńskiej. Autorzy analizują ewolucję pojęcia zrównoważonej intensyfikacji
i omawiają zależności między koniecznością zagwarantowania bezpieczeństwa
żywnościowego (de facto zachowania potencjału produkcji rolnej na świecie) i za-
sadami zrównoważonej intensyfikacji. Szanse na rozwiązanie kwestii bezpieczeń-
stwa żywnościowego świata upatrują w koncepcji zrównoważonej intensyfikacji,
ale tylko wtedy, gdy zostaną spełnione określone warunki, m.in. zwiększenie tempa
wzrostu wydajności i globalnych rozmiarów wytwarzanej produkcji rolnej. Wymaga
to zwiększenia poziomu szeroko rozumianej innowacyjności w rolnictwie. Włodzi-
mierz Dzun w artykule pt. *Wpływ przyspieszenia przemian własnościowych w rol-
nictwie na zmiany w strukturze prawno-własnościowej i obszarowej gospodarstw
rolnych w Polsce* poddaje krytycznej analizie założenia dotyczące rozdysponowania
zasobu własności rolnej Skarbu Państwa, efekty realizacji tych założeń oraz zmiany
w strukturze własnościowej. Wskazuje na ogromne koszty ekonomiczne i społeczne
przemian własnościowych w Polsce. *Polityka rozwoju obszarów wiejskich – w po-
szukiwaniu prostych recept na poprawę skuteczności podejmowanych działań* to ty-
tuł artykułu Jana Fałkowskiego, w którym zwrócono uwagę na określone aspekty
procesu tworzenia i wdrażania polityki rozwoju obszarów wiejskich w Polsce. Autor
podał analizie trzy przykłady: różnicowanie działalności gospodarczej, migracje ze
wsi do miast lub za granicę oraz Pilotażowy Program LEADER+. Kolejny artykuł
tej części Księgi Jubileuszowej, Marii Halamskiej pt. *O rzeczywistych i pozornych
funkcjach drobnych gospodarstw (raz jeszcze)*, dotyczy „funkcji-mitów” realizo-
wanych przez małe gospodarstwa, tj. tworzenia kapitału społecznego i utrzymywa-
nia spistości wsi, funkcji kulturowych i niektórych środowiskowych. Tymczasem
autorka uważa, że gospodarstwa domowe poprawiają kondycję ekonomiczną i/lub
socjalną wielu rodzin oraz pełnią polityczną funkcję stabilizacji ładu społecznego.
Bogdan Klepacki w artykule pt. *Uwarunkowania rozwoju rolnictwa oraz obszarów*

wiejskich w ujęciu historycznym i współcześnie dokonuje inwentaryzacji miejsca polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich w kontekście historycznym oraz wskazuje na wyzwania i szanse rozwojowe Polski w tym zakresie. Artykuł pt. *Konflikty wokół ziemi – czy Wspólna Polityka Rolna może je łagodzić?* Dominiki Milczarek-Andrzejewskiej i Katarzyny Zawalińskiej porusza bardzo ważny i aktualny problem, jakim jest rywalizacja pomiędzy rolniczym i pozarolniczym użytkowaniem ziemi. Autorki stwierdzają, że wspólna polityka rolna w żaden sposób nie łagodzi konfliktów wokół ziemi rolniczej, a wręcz wzmacnia konkurencję o ziemię, co przekłada się na wzrost cen ziemi, która głównie zależy od tzw. renty politycznej. *Możliwości trwałego i zrównoważonego rozwoju rolnictwa – refleksje na tle Deklaracji Warszawskiej* to tytuł artykułu Walentego Poczty. Artykuł stanowi głos na rzecz postulatów zawartych w tzw. Deklaracji Warszawskiej, dotyczącej kluczowej roli Unii Europejskiej w rozwiązywaniu problemów bezpieczeństwa żywnościowego świata. *Zagadnienia społecznej odpowiedzialności w agrobiznesie* to artykuł Andrzeja Piotra Wiatraka, który dotyka istoty społecznej odpowiedzialności organizacji na przykładzie agrobiznesu. Ostatnim artykułem w części poświęconej rolnictwu i wsi jest artykuł Józefa Zegara pt. *Esej o kwestii agrarnej*. Autor prowadzi dyskurs naukowy nad nowym paradygmatem zrównoważonego rozwoju rolnictwa, w którym rolnicy uzyskują podmiotowość.

Recenzowana Księga Jubileuszowa Profesora Jerzego Wilkina pt. *Ekonomia jest piękna?* stanowi zbiór wartościowych opracowań opartych na solidnych podstawach metodologicznych i bardzo dobrej znajomości poszczególnych obszarów badań. Autorzy wykazali się ogromną precyzją i dociekliwością badawczą, solidnością w zakresie usystematyzowania bogatej literatury przedmiotu oraz wnikliwością przy formułowaniu wniosków. Księga stanowi bogate źródło informacji o aktualnych problemach i zagadnieniach dyscypliny, ponadto umożliwia zapoznanie się z bogatym dorobkiem Jubilata prof. Jerzego Wilkina, który został umiejętnie przez autorów „wpleciony” w poszczególne teksty.

Grażyna Węgrzyn